

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 3

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 796 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-martda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Экологические и альтернативные заполнители для бетона в условиях Узбекистана.....	10
Акрамов Хуснитдин Ахрарович, Тохиров Жалолиддин Очилович, Самадов Хомид Самандарович	
Investitsion marketingni rivojlantirish asosida mintaqa investitsiya jozibadorligini oshirish	16
Ahmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda yashil budjetlashtirish, energiya samaradorligi va issiqxona gazlari emissiyasi.....	22
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamanov Alisher	
Development of the Digital Economy as a Trigger of the Economic Growth of the New Uzbekistan.....	28
Luiza Sayfullovna Makhmutkhodjaeva, Umarova Shahnoza Akbarovna	
Oliy o'quv yurtlarida matematik statistikani o'qitishning xususiyatlari.....	34
Shamsiyev Damin Najmiddinovich, Aymatova Farida Xo'razovna	
Turizm tadbirkorlikning o'ziga xos xususiyatlari	37
Mardonova Dilafruz Kosimovna	
Oziq-ovqat xavfsizligi ta'minoti: O'zbekistonda mayonez importini notarif tartibga solish va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari.....	41
Muratova Shohista Nimatullayevna, Nomozov Azizbek Xayrulla o'g'li	
Mamalakatimizga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda qimmatli qog'ozlar bozorining o'rni va roli	46
Akramov Azamat Ramziddinovich	
Mamlakatning iqtisodiy va ekologik rivojlanishida elektromobil sanoatini rivojlantirishning ahamiyati	53
Iminov Mahmudjon Azimjon o'g'li	
Hududiy eksport salohiyatini oshirishning marketing strategiyasi.....	60
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich	
Turistik kompaniyalar moliyaviy barqarorligini baholash usullarini takomillashtirish kompaniya moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim mezonini.....	65
Jo'rayev Behzod Nuraliyevich	
Iste'molchilarni xulq-atvori modellari asosida marketing strategiyalarini shakllantirish.....	70
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	75
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarning o'rni.....	80
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalarni joriy etishning metodologik asoslari.....	84
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
Strategik boshqaruvda xususiy kapital samaradorligini baholash.....	89
Nasriyeva Zebiniso A'zam kizi, Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
Mintaqalarni innovatsion rivojlantirish istiqbollari tashkiliy tuzilmalarini takomillashtirishni boshqarish yo'llari	100
Xodjamuratova Gulbaxar Yuldashevna	
Meva-sabzavot eksporti barqarorligini ta'minlashning ekonometrik tahlili	105
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Зарубежный опыт активизации экономической активности домохозяйств.....	111
Бердиев Гайрат Ибрагимович, Маликова Севинч Телман кизи, Люсиков Артемий Александрович	
The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth: A Case Study of Uzbekistan.....	116
Abdulla Ibragimov, Keldiyorov Shakhriyor Ilyos O'g'li	

Mintaqada sanoat ishlab chiqarish rivojlanishining kambag'allikni qisqartirishdagi ahamiyati	121
Abdullayev Habibullo Asadulla o'g'li	
Global iqtisodiyot sharoitida islom moliyasi mezon va tartiblarini joriy etishdagi muammolar va yechimlar	125
Abduvosidova Gulandom Abdurashid qizi	
Amerika Qo'shma Shtatlari tajribasida biznes subyektlarini toifalarga ajratish amaliyotining xususiyatlari	131
Akobirova Nodira Najmiddin qizi	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligini innovatsion rivojlanish yo'llari	135
Axmedova Nafisa Amirddin qizi	
Strategic directions of integration of Uzbekistan into the international hospitality industry	140
Bekmurodova Laylo Tursunmamatovna	
Surxondaryo viloyatida parrandachilikni rivojlantirish ko'rsatkichlarini prognozlash va modelashtirish	144
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Mamlakatimizda chorvachilik mahsulotlarini yetishtirishning hozirgi holati va uning tahlili	149
Talipova Dilfuza Nabiyeвна	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish	154
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Analysis of the Influence of Macroeconomic Indicators on State Budget Tax Revenue	158
Meyliev O. R., Gofurova K.	
Mahalliy budjet xarajatlarini hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri	166
Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
Influence of Digital Technologies on Economic Growth of the Republic of Uzbekistan	170
Igamberdiyeva Kunduz Ergashevna	
Transmilliy kompaniyalarning tashqi bozorlar uchun marketing strategiyalari va marketing tadqiqotlarini o'tkazish amaliyoti	174
Jo'rayeva Zilola Turobovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari	178
Kamilova Iroda Xusniddinovna	
Korxonalarda inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish	183
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Tijorat banklari faoliyatida onlayn tizimlarining tutgan o'rni va ularning rivojlanishi	188
Raxmataliyev Muzaffar Eshdavatovich	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik faoliyatining ta'sirini baholashning nazariy asoslari	194
Fayziyeva Dilsuz Bahodirovna	
O'zbekiston Respublikasini "yashil" iqtisodiyotga o'tish samaradorligini oshirish	200
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li	
Andijon viloyatida kambag'allik darajasini qisqarishiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlar	214
Musaeva Ziyoda Allayarovna	
O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligi eksportida marketing muammolari	218
Musyeva Shoirazimovna, Agzamov Avazxon Talgatovich	
Respublikamizda parranda bosh sonining hozirgi holati va uning istiqbollari	223
Akramova Nargiza Axrorovna	
Menejmentda ishbilarmonlik kommunikatsiyalaridan foydalanishda optimal strategiyalarini qo'llash shart-sharoitlari	227
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi	
Raqamlashtirish sharoitida innovatsion faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari	231
Nazarova Latofat Toirjon qizi	
O'zbekistonda masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari	235
Nurmuxammedov Matlab Yunusovich	

Davlat aktivlarini samarali boshqarish hamda nazorat qilishni takomillashtirish.....	240
Mirzayev O., Nazarov G'ayrat Olim o'g'li	
Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	246
O. U. Shomurodov, Z. U. Uroqov, A. T. Ablahatov, A. A. Suyarov, J. S. Urazov	
Methodological Aspects for Branding in Private Schools.....	251
Odilova Sitora Sayfitdin qizi	
Совершенствование процедуры оценки эффективности и результативности расходов государственного сектора.....	256
Олимов Элёр Фазлиддин угли, Искандаров Суннатилло Бахриддин угли	
Logistika xizmatlari samaradorligini oshirishda blokcheyn texnologiyalardan foydalanish	261
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Markaziy Osiyoda energetika bozorini rivojlantirishning kelgusi istiqboli va imkoniyatlari.....	267
Saidov Mash'al Samadovich, Umarova Irodaxon Nuraliyevna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda sug'urta bozorining innovatsion usullaridan foydalanishning konseptual asoslari	275
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Oliy ta'limda boshqaruv strategiyalari va ularni amalga oshirish mexanizmi.....	279
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromadlarini soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari	283
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
O'zbekiston Respublikasidagi mavjud suv resurslarining iqtisodiy holati tahlili	288
Shanazarova Gulyora Baxtiyarovna	
Tijorat banklari kredit risklarini kamaytirish yo'llari.....	294
Tulkinova Maftuna Anvarbek qizi	
The use of Intellectual Systems in the Improvement of the Educational Process Management System in Higher Educational Institutions	303
Umarova Dilfuza Rakhmatilla qizi	
Oliy ta'lim tizimida yangi iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirish.....	307
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Global iqtisodiy sharoitida moliyaviy hisobotlar auditida muhimliklarni baholashni xalqaro standartlar asosida takomillashtirish	311
Xasanova Nasiba Tolliboy qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni tashkil etish istiqbollari.....	314
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Oliy ta'lim muassasalarida gibril bulut xizmat modelini qo'llash mexanizmini ishlab chiqish	319
Zaripov Bahodir Bobomurod o'g'li	
Роль инвестиций в системе железнодорожного транспорта в Республике Узбекистан	325
Акбарова Лайло Упашевна	
Gidrotexnik inshootlar betonlarini samaradorligini tahlil qilish va oshirish natijalari.....	330
Asqarov B. A., Karimov M. U., Xolmirzayev S.T., Obidjonov J. T.	
Maxsus iqtisodiy zonalar hududiga jalb etilgan investitsiyalar to'g'risida	334
Davlayev G'olib Ashurovich	
Yangi xizmat turi xizmatlar sohasini innovatsion boshqarishning metodologiyasi	337
Djurayeva Dilnoza Davron qizi	
Mintaqalar innovatsion salohiyatini baholashning uslubiy yondashuvlari.....	343
J. A. Ismatullayev, D. X. O'rinov	
Milliy qayta sug'urtalovchilarning xalqaro sug'urta bozoriga kirib borishi va kutilayotgan xavf-xatarlar	348
Jorabayev Jasur Abduraxmanovich	

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida tovarlar auditi natijalarini auditorlik hisobotida aks ettirish tartibi	354
Ibragimov M. M., Ergashev O. F.	
Turistik destinatsiyalarni tashkil etish va rivojlantirishning xorijiy tajribalari	358
Karimov Anvar Aktam o'g'li	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	362
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional tizimini tadqiq etishga uslubiy yondashuvlar.....	367
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Allaberganov Zakir Gayibovich	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	373
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlari eksport faoliyatini rivojlantirishning xorij tajribasi.....	380
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirish muammolari va dolzarb vazifalari	386
Musyeva Shoiraz Azimovna	
Устойчивый и инклюзивный рост: взаимосвязь экономического прогресса с социальным равенством и экологическим управлением	390
Нодирбек Холбаев	
Mintaqalarni investitsion jozibadorligini taraqqiyot strategiyasiga ta'sirini statistik baholash.....	396
Nuriddinov Zufar Akbarovich	
Финансирование каракулеводства: преодоление финансовых вызовов в пустынных регионах Узбекистана	402
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
O'zbekiston investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish.....	408
Oybek Elmuratov	
Intellectual mulkning iqtisodiy mazmuni va tarixiy rivojlanish bosqichlari	411
Maxmudova Nargiza Davlyat qizi	
Implementation and use of Digital Technologies in Logistics Abstract.....	416
Kushakova Mamura, Koshakova Mukhlisa Surat qizi	
Innovatsion iqtisodiyot tushunchasining mazmun mohiyati	421
Abduqaxorov Bekzod O'tkir o'g'li	
Raqamlashtirish iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshligini oshirish omili sifatida.....	426
Mamajonova Durdonahon Mamaruzi qizi	
O'zbekistonda tashqi savdoni notarif usullar orqali tartibga solishning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri.....	431
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Инновационные методы переработки горных отходов для экологической устойчивости в Узбекистане	437
Аскарлов Бахтиер Аскарлович, Собирова Мукаддас Хамидуллаева	
Опыт зарубежных стран по стимулированию производства сельскохозяйственной продукции и перспективы внедрения в Узбекистан.....	442
Холиков Сулаймон Уткир угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning uslubiy jihatlarini.....	447
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishni statistik tahlili.....	452
Sayfullayev Siddik Nosirovich	
Sug'urta tashkilotining innovatsion risklarini baholash.....	457
Sattorov Shoxrux Maxmudjon o'g'li	

Kapital bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari	462
Turdiyeva Uzayda Omirbayevna	
Адаптивный искусственный интеллект в управлении человеческими ресурсами	469
Хайдарова Малика Шокирджановна	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mablag'lardan samarali foydalanishga xizmat qiluvchi zamonaviy va istiqbolga mo'ljallangan huquqiy asoslarning yaratilganligi to'g'risida	478
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
Investitsiya loyihalariga ta'sir qiluvchi risklarni sifat jihatdan baholash usullarining o'ziga xos xususiyatlari	482
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni kreditlash tartib va ularni takomillashtirish yo'llari	491
Yunusova Ozoda Anvarjon qizi	
Hududlar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda soliq salohiyatini oshirishning nazariy jihatlarini	498
E. N. Raximov	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi	504
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Inson resurslarini boshqarishning innovatsion usullarini joriy etish vositalarini ishlab chiqish	509
Djuraeva Guzal Shavkatovna	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish	513
Erkinxojiev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Korporativ qimmatli qog'ozlar asosida korxonalarni moliyalashtirishning ilg'or xorij tajribalari	517
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
The impact of corporate governance on firm performance and financial stability	524
Muhammadyor Yunusov	
Mintaqalarda kamg'allik darajasini pasaytirish va xorij tajribasidan foydalanish yo'llari	537
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash soliq ma'muriyatchiligini samarali tashkil etish yo'llari	541
Mutalova Dilorom Maxamadjanovna, Kenjaboyeva Nigina	
Iqtisodiy savodxonlik hamda tadbirkorlik qobiliyati o'rtasidagi to'g'ri nisbatdagi bog'liqlik munosabatining fundamental asoslari	544
Tuxtayeva Muyassar Shovkat qizi	
Korxonalarning bankrotlik riskini baholashning xalqaro modellari	550
Umarova Hulkar Umidulloyevna	
O'zbekistonda korxona boshqaruvida kadrlar salohiyatidan foydalanish amaliyotini rivojlantirishning xorij tajribasi	555
Do'stova Aziza Qahramonovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv tizimining xususiyatlari	559
Iroda Majidova	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning muhim xususiyatlari	565
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shukurov Tohirjon Izzatullo o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing tadqiqotlarini asosiy yo'nalishlari	569
Tuychiyeva Vasila Faxriddin qizi	
“Зелёная экономика” как фактор повышения экономического роста страны	573
Тураева Адиба Икрамовна	
Oilada sarf-xarajatlar samarasiga erishishning muhimligi	580
Xasanov Rustam Rabimovich	
Aholi farovonlik darajasidagi farqlarni tartiblash yo'nalishlari	583
Xasanov Rustam Rabimovich, Turdiyev Zoxidjon Rustamovich	

Совершенствование оценки стоимости объектов недвижимости в Узбекистане на основе зарубежного опыта.....	588
Хомитов К. З., Халилова Л. Ш.	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ahamiyati.....	594
Choriyeva Nigina Kaxramonovna	
Davlat xaridlari tizimini takomillashtirish yo'llari	598
Alimbayeva Sevara Alimbayevna	
Yengil sanoatni rivojlanishida Germaniya tajribasi.....	601
F. Jumaniyazova, G'ulomov Ibroxim Rustam o'g'li	
The efficiency of usage of Islamic finance instruments in security market.....	607
Khasanov Umarbek Begmat ugli	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanishning xorijiy tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari.....	613
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini tashkil qilinishining hozirgi holati va muammolari	621
Nutfulloev Tolib G'olib o'g'li	
Mehnat bozorida raqamli texnologiyalardan foydalanish metodologiyasini takomillashtirish	627
Maxammadiyev M. M.	
Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish sharoitida mahsulot tannarxini optimallashtirish asoslari.....	632
Narzullayeva Gulchehra Salimovna	
Elektron pullarni rivojlantirish yo'llari	636
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Загрязнение окружающей среды в Узбекистане: проблемы, причины и пути решения	644
Ишонкулова Феруза Асатовна, Шукуров Тимур Умидович	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarini transformatsiyalash modeli orqali takomillashtirish	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
Land Tax Received From Individuals and its Share in the Budget of the Republic of Uzbekistan	656
Hakimov Feruz Khurshid ugli	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyot va iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xarajatlar tahlili.....	659
Isaxonova Ruxshona Muzaffar qizi, Sharapova Mashxura Azadovna	
Qurilish xizmatlari ma'lumotlar tizimini takomillashtirish imkoniyatlari.....	665
Nurfayziyev Zayniddin Boymurodovich, Nurfayziyev Elyor Zayniddinovich	
Ipotekali kreditlashni rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda tatbiq etish yo'llari	670
Turdiyev Shaxriddin Erxonovich	
Suv resurslaridan foydalanishda xorij tajribalari	675
Berdiyev Anvar Abdivaliyevich	
Auditda yetarli va mos dalillarni to'plash tartibi	681
Meliyev Isroil Ismoilovich	
"Yashil" iqtisodiyot konsepsiyasining shakllanishi va rivojlanishi.....	686
Urunbayev Saparbek Samatovich	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari.....	692
Xolmuradov Raxmatilla Ne'matillaevich	
O'zbekiston mahsulotlarining tashqi bozordagi raqobatbardoshligi xususiyatlari va onlayn platformalar.....	699
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich	
Factors affecting investment attractiveness in the global investment landscape.....	704
Otaboev Akhmed Makhsudbek o'g'li, Juliana Juliana, Fazliddin Nasriddinov	

Xalqaro migratsiyaning O'zbekiston mehnat bozori va inson kapitaliga ta'siri.....	709
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Анализ и оценка естественного освещения помещений образовательных учреждений.....	714
Пирмухамедова Шахноза	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан...	719
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	725
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etishning afzalliklari va muammolari	730
Axmedova Dilbar Buronovna	
Natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishda sog'liqni saqlash muassasalarini moliyalashtirishning mohiyati.....	734
Ishmanova Diana Nurmamadovna	
Oziq-ovqat sanoatini tashkiliy-iqtisodiy jihatdan rivojlanti-rishning nazariy asoslari	737
Muxtorova Madina Azamat qizi	
Ipoteka kreditlari sohasidagi islohotlar va kelajakdagi istiqbollar.....	741
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	746
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Budjet ijrosini samarali ta'minlashda davlat xaridlarining ahamiyati.....	752
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li, Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
Aholi sog'ligi – milliy boylikning tarkibi va jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir.....	763
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari: hisob siyosati.....	769
Rizayev Nurbek Kodirovich, Mamatova Charos Shavkiddinovna	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsion muhitning o'rni	778
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Davlat ishtirokidagi korxonalarda korporativ ijtimoiy mas'uliyat ("Rossiya temir yo'llari" OAJ misolida).....	784
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Saidqulov Avazbek Botirqul o'g'li	
Raqamli transformatsiyaning O'zbekistonning investitsion jozibadorligiga ta'siri.....	790
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Markabayeva Jansaya Aybek qizi	

INNOVATSION MENEJMENT VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYALARNI JORIY ETISHNING METODOLOGIK ASOSLARI

Quldoshev Asliddin Tursunovich

PhD., Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti
"Ijtimoiy va tabiiy fanlar" kafedrasini mudiri, dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimiz iqtisodiyotini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarni innovatsiya menejmentidagi rolini oshirish o'rganildi. Innovatsion menejment sanoati rivojlangan xorijiy mamlakatlardagi yirik sanoat korxonalarida joriy etilishi borasidagi tajribalar bayon qilindi. Raqamli texnologiyalar innovatsion menejmentni joriy etishning samarali yo'llaridan biri ekanligi borasida "tashkiliy javobgarlik va axborot texnologiya", "raqobat strategiyasi va axborot texnologiya", "raqobat strategiya", "xalqaro aloqalar va IT", "axborot texnologiya va etika", "zamonaviy korxonalarni boshqarish" kabi umumiy chora-tadbirlar ishlab chiqilgan. Shuningdek, raqamli transformatsiyalarni rivojlantirish orqali innovatsion menejmentni samarali joriy etishdagi uslubiy asoslar, ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, innovatsiya, texnologik modernizatsiya, innovatsion menejment, axborot tizimlar infratuzilmasi, tashkiliy javobgarlik, raqobat strategiyasi.

Abstract: In this article, the role of digital technologies in innovation management in the development of our country's economy was studied. The experiences of introducing innovative management in large industrial enterprises in industrially developed foreign countries were described. "Organizational responsibility and information technology", "competitive strategy and information technology", "competitive strategy", "international relations and IT", "information technology and ethics", "modern "business management" general measures have been developed. Also, scientific and practical proposals were developed on the methodological basis for the effective introduction of innovative management through the development of digital transformations.

Key words: digital transformation, innovation, technological modernization, innovative management, information systems infrastructure, organizational responsibility, competitive strategy.

Аннотация: В данной статье изучена роль цифровых технологий в инновационном управлении в развитии экономики нашей страны. Описан опыт внедрения инновационного менеджмента на крупных промышленных предприятиях промышленно развитых зарубежных стран. Разработаны общие меры "Организационная ответственность и информационные технологии", "Конкурентная стратегия и информационные технологии", "Конкурентная стратегия", "Международные отношения и информационные технологии", "Информационные технологии и этика", "Современное управление бизнесом". Также разработаны научно-практические предложения по методологической основе эффективного внедрения инновационного управления посредством развития цифровых преобразований.

Ключевые слова: цифровая трансформация, инновации, технологическая модернизация, инновационный менеджмент, инфраструктура информационных систем, организационная ответственность, конкурентная стратегия.

KIRISH

Bilamizki, dunyo tez suratda o'zgarib bormoqda. Bu o'zgarishlar ilm-fan, ijtimoiy-siyosiy, ba'zilar esa ekologiyaga bog'liqdir. Texnologiya, ayniqsa, axborot va kommunikatsion texnologiyalari bu innovatsiya o'zgarishlarida katta ahamiyat kasb etmoqda.

Kompyuter tizimlaridagi ijobiy o'zgarishlar tibbiyot, harbiy sohalar, global miqyosda axborotlarni to'plash va tarqatish, zamonaviy korxonalarni boshqarishda ham o'z aksini topdi. Kompyuter tarkibiy qismlari va dasturlarining doimiy rivojlanishi korxonalar faoliyatining tubdan o'zgarishiga yo'l ochib berdi: innovatsiya mahsuloti va xizmat turlari vujudga keldi, yangi sanoat tarmoqlari paydo bo'ldi, eski korxona va yo'nalishlar yo'q bo'lib ketdi. Qayd etilgan o'zgarishlar bilan bir qatorda texnologiyalar ham tarkib va sifat jihatdan muntazam o'zgarib bormoqda.

Bugungi jamiyatning faol qatnashchisi bo'lish uchun siz innovatsion o'zgarishlardan xabardor bo'lishingiz talab etiladi. Shaxsiy hayotingizda ham, jamiyat bilan munosabatlarda ham yangi yo'llardan foydalashingiz lozim bo'ladi. Chunki, axborot texnologiyalari yangi turdagi ish faoliyatlari va kasbiy malakani oshirish uchun yaxshi imkoniyatlar yaratmoqda. Bugungi kunda texnologiyalarga oid o'zgarishlar har daqiqa va soniyada vujudga kelmoqda. Bu o'zgarishlardan foydalanish uchun biz ularni tushunishimiz va qabul qilishimiz lozim. Shu maqsadda biz axborot texnologiyasini innovatsiya menejmentidagi rolini aniqlash uchun rasmiy ta'rifda emas, balki sodda qilib tushuntirishga harakat qilamiz.

METODOLOGIYA

Axborot texnologiyasining innovatsion jarayonlariga ta'sirini yanada yaxshiroq tushunishdan avval bugungi kundagi korxona va shaxsiy faoliyatlarni ko'rib chiqaylik. Bir shaxsning katta korxonada o'rta meyordagi menejer sifatida ishlashi mumkin bo'lgan kunlar o'tib ketdi. Korxonalarda endi faqat xodimlarni boshqarib axborotni yuqoriga yetkazib berish bilangina shug'ullanadigan shaxslarga ish qolmadi. Aslida ko'p korxonalar yaxshi tashkil etilgan tashkiliy tarkibga ehtiyojini yo'qotdi, chunki ular uzluksiz ravishda tashkiliy kommunikatsiya orqali bog'langan. Yuqori darajadagi raqobat korxonalarni imkoni boricha daromadliroq ishlashga da'vat etmoqda. Raqobatchingiz siz chiqaradigan mahsulotni xuddi o'zini chiqarib 20% arzon narxda sotsa, siz ham narxlarni tushirishga majbur bo'lasiz va xaridorlaringizning ko'ngliga qaraysiz, bo'lmasa, biznesingiz sinadi va to'xtaydi. Bir yil juda tez rivojlangan korxona ikkinchi yil yo'q bo'lib ketishi mumkin. Shuning uchun ko'proq ishga qabul qilish qarorlari juda puxta o'ylab qilinishi lozim, chunki ishchi kuchi juda qimmatli vosita hisoblanadi. Ko'p korxonalar mahsulot narxini tushirish maqsadida juda ko'p ishchilarni va boshqaruv pog'onalarini kamaytirishga majbur bo'lgan. "Kseroks Dokument" kompaniyasi 1985–1995-yillar davomida 125000 dan 90000 gacha xodimlar sonini kamaytirishga majbur bo'lgan, xuddi shu davr mobaynida "IBM" xodimlari soni 400000 dan 200000 ga tushdi. "AT&T", "Delta Airlines", "American Express", "Allied Signal" va boshqa bir qator kompaniyalar ham o'z ishchilar sonini kamaytirdi, qolganlar o'z faoliyatini yanada yaxshilashga erishdilar.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xo'sh, kompaniyalar qanday qilib bunday samaradorlikka erishgan? Ko'p holatlarda bunga doimiy ravishda ta'sir etuvchi quyidagi ikki omilni atroflicha puxta o'rganish asosida aniq tadbirlar amalga oshirilgan:

- Ishchilarning mas'uliyat darajasini oshirish.
- Ishchilarga zarur bo'ladigan axborotlarni yetkazib berishda qo'llanadigan axborot texnologiyasining infratuzilmasini takomillashtirish orqali erishilgan.

Axborot tizimlar infratuzilmasi bu kompyuterlar, tizimlar, dasturlar va ma'lumot bazalari birlashmasi bo'lib, ular ma'lumotlarni qayta ishlash va tarqatishda foydalaniladi. Axborot tizimlari ishchilar o'z vazifasini bajarishi uchun kerak bo'ladigan ma'lumotlarni yetkazib berishda katta rol o'ynaydi.

Axborot texnologiya bizning vaqt va makon tushunchalarimizni ham o'zgartirib yubordi. Biznes kelishuvlar bugunda "yuzma-yuz" makonda (muhitda), birinchi biznes-xamkor Yaponiyada, ikkinchisi Germaniyada bo'lsa ham amalga oshirilmoqda.

Tashkiliy javobgarlik va axborot texnologiyasi. "Pan Amerikan Eyrlayns", "Amerikan Motors", "Sobiq ittifoq" va "Osborn Kompyuters"larning qanday o'xshashliklari bor. Ular barchasi yo'q bo'lib ketdi. Nima uchun? Ularning hech biri o'zlari yashab turgan muhitga moslasha olmadi. Bizning o'zgarishlarga bo'lgan qarashlarimizdan shuni aniqlash mumkinki, o'zgarishlar doimo va har zamon mavjuddir. Tabiiy muhit, xaridor didi, texnologiya, qoidalar, ijtimoiy meyorlar va hokazolar doimiy o'zgarishda bo'ladi. Shuning uchun ularga moslashish yashab qolishning asosiy qoidasidir.

Tashkiliy javobgarlik korxonani nafaqat muhitga moslashishi, balki bo'lgan o'zgarishlarga nisbatan biron-bir tashkiliy xatti-harakatni bajarishni bildiradi.

Ayrim korxonalar axborot texnologiyasidan doimiy ravishda foydalanib, raqobatchilar, davlat muassasalari va boshqa tashqi omillar ta'sirida vujudga kelgan o'zgarishlardan xabardor bo'lish uchun foydalanadi. Bunda asosiy tamoyillardan biri bu tashqi muhitni doimiy ravishda kuzatishdir. Shunga ko'ra o'zgarishlarga mos faoliyat ko'rsatilsa, korxonani yashab qolish imkoniyatlari oshadi.

Raqobat strategiyasi va axborot texnologiyasi. Tadbirkorlikning (bozorning) tamoyillariga ko'ra xaridor cheklangan zaxiraga ega va ular nima sotib olish kerakligi haqida o'zlari qaror qabul qiladi. Monopoliyalarning miqdori kamayib va bir turdagi mahsulotni bir nechta kompaniyalar bozorga taqdim qilar ekan, korxonalar xaridorlarni o'z mahsulotini sotib olishga undashi lozim. Iqtisodiyotning globallasuvi va xaridorlar butun dunyodan mahsulot sotib olishi imkoniyatiga ega bo'lishi raqobatni juda ham yuqori darajaga ko'tarib yubordi. Raqobat faqatgina sanoat korxonalarida emas, balki noishlab-chiqarish tashkilotlari orasida ham mavjud. Masalan, institutlar bilimli talabalar uchun davlat tashkilotlari budjetidan ko'proq ajratmalar olish uchun raqobatlashadi.

Korxonalar raqobatida ikki tahdid mavjud. Bu shundan bilinadiki, yangi texnologiya korxona mahsulotini keraksiz qilib qo'yadi yoki unga bo'lgan talabni tushirib yuboradi. Masalan, telegraf otlarda xat tashishdan foydalanishni kamaytirdi. Elektron pochta esa faksning o'rnini bosib kelayotganini ko'rish mumkin.

Ikkinchi tahdid bu raqobatbardoshlikni yo'qotish va bozordan chiqib ketishdir. Korxonaning istiqboli uning dastlabki mahsulot va xizmatlariga bog'liq. Chunki korxona dastlab mahsulot ishlab chiqarib uni sotadi va undan kelib tushgan daromadga o'z istiqbolini belgilaydi.

Raqobatning tahlilidan shuni bilish mumkinki, raqobatda g'olib chiqish uchun xaridor talabini qondirish asosiy maqsad bo'lishi kerak.

Raqobat strategiyasi. Bu korxonani raqobat muhitida tutgan faoliyat turidir. Eng taniqli raqobat strategiyasining namoyandalaridan biri bu Maykl Porterdir. Uning ta'kidlashicha, 1970-yillar oxiri va 1980-yillar boshida korxonalar quyidagi strategiyalarni qo'llashi mumkin edi:

- Past narxda mahsulot ishlab-chiqarish.
- Yangi mahsulot va xizmatlar turlarini ko'paytirish.
- Bozorning kattaroq qismini egallash.

Korxonalarni boshqarish nazariyalari o'zgargani kabi tashkiliy strategiyalar ham o'zgaradi. Ayrim korxonalar sifatli mahsulotni past narxda sotishga qoniqmaydi: shuning uchun ular mahsus xaridor talabiga mos, ya'ni buyurtma bo'yicha mahsulotlar ishlab-chiqarishga kirishadilar. Buyurtma asosida ishlash mahsulotni xuddi xaridorga kerak bo'ladigan tuzilishda va shaklda yaratishdir, vaholanki ko'p korxonalar xaridorni allaqachon yaratilib bo'lingan mahsulotdan tanlashga majbur qiladilar.

Misol uchun mashina sotib olishni olaylik. Agar sizga biron bir tez yuradigani kerak bo'lsa, bozorga borib dilerdan o'zingizga yoqqanini sotib olishingiz mumkin, agar u sizga yoqadigan mashina topolmasa (notabiiy rangli, kuchli motorli), u holda siz uni zavoddan mahsus buyurtma qilishingiz mumkin. Lekin bu bir oz vaqt talab qiladi. Juda ko'p katta avtomobil kompaniyalari standart bo'lgan ko'p miqdordagi avtomobillarni ishlab chiqaradi. Mahsus avtomobil ishlab chiqaruvchi korxonaga misol qilib "General motors" kompaniyasining "Saturn" bo'limini olish mumkin. U orqali buyurtma berilgan mashina 3 hafta ichida istalgandek tayyorlab beriladi.

Qanday qilib "Saturn" va boshqalar bunga erishmoqda? Albatta, bunda IT (axborot texnologiyasi)ning katta o'rne bor. Chunki xaridordan buyurtma kelishi bilan, u kerakli ma'lumotlar bazasiga kiritilib, ishlab-chiqarish jarayoniga to'g'ridan to'g'ri jo'natiladi. Shu bilan birga IT to'lov turiga ham ta'sir ko'rsatadi (masalan VISA yoki Master Card nomeri, hisob raqami egasi, xaridor balansidan cheklanishlar va h.k.). IT xaridor talabini aniqlashda va o'zgartirishlarni tezkor amalga oshirishda yordam beradi. IT korxona ichki operatsiyalarini bajarishda, narxlarni tushirishda va qaror qabul qilishda qo'l keladi. Qisqacha aytganda, IT dan juda ko'p hollarda foydalanish mumkin.

Lekin korxonalarning barchasi ham IT dan foyda ko'rayotgani yo'q. Ko'p hollarda IT ning noto'g'ri ishlashi va buzilishi kuzatilmoqda. IT rivojlangan sari korxonalar unga bog'liq bo'lib qolmoqda.

Xalqaro aloqalar va IT. Siz Xitoy yoki Argentinani o'zingiz yashab turgan dunyoning bir qismi sifatida tasavvur qila olasizmi? IT ko'pchilik shaxslar va kompaniyalarning dunyodagi o'rining o'zgarishiga olib keldi. Ba'zi korxonalar nafaqat mahalliy raqobatchilar bilan, balki xalqaro miqyosidagilar bilan ham bellashayotgani sir emas. Yana shunday kompaniyalar paydo bo'ldiki, ularning aniq bir mamlakatda "bosh ofisi" yo'q bo'lib, ularni maxsus milliy qarashlar va daromad olish imkoniyatlari birlashtirib turadi.

Biz korxonalarning tashqi muhitni o'rganishi lozimligini ta'kidlar ekanmiz, ular nazarini mahalliydan xalqaro miqyosga o'zgarishini ham aytib o'tishimiz lozim.

Bugungi kunda ayrim rivojlanayotgan davlatlar rivojlangan davlatlardan o'tishga harakat qilib, IT va kommunikatsiyalarga katta xarajatlar qilmoqda. Rivojlangan davlatlar, masalan, AQShda barcha mis simlarni yangi optik tolali simlarga almashtirish juda murakkab va ko'p vaqt talab qiladi. Rivojlanayotgan, cheklangan telefon tarmoqlariga ega bo'lgan davlat uchun esa bu uncha qiyin ish emas. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi ham keyingi davlatlar qatoriga kiradi.

Axborot texnologiya va etika. IT qo'llanilishi natijasida ayrim shaxslar o'zlarini kompyuterlashgan kuzatuv obyekti sifatida o'ylashga majbur bo'lmoqda. Fizik joylashuvni aniqlovchi, elektron pochta kuzatib turuvchi tizimlar borgan sari ommaviylashib bormoqda. ITning yangi imkoniyatlari (masalan: ishchilar kompyuteridagi o'yinlarni o'chirib tashlash yoki sotib olingan filmlar ro'yxatini saqlash) mavjud bo'lgan qonunlarni va ijtimoiy huquqlarni institutsional takomillashtirishni ko'rsatmoqda.

ITning intellektual mulkni himoya qilishdagi kamchiliklari mavjud. Chunki, tizimlar himoyalansa, kompyuter dasturlarini juda osonlikcha ko'chirib olinishi mumkin. Shu tufayli Xitoyda 90%ga yaqin dasturlar noqonuniy tarzda ko'chirib olinadi. 1-jadvalda ko'rib chiqilgan ITning innovatsion menejmentdagi umumiy mohiyati ko'rsatilgan.

1-jadval: Axborot texnologiyalarning innovatsion menejmentdagi asosiy mazmuni¹

Mazmun	Axborot texnologiyaning munosabati
Tashkiliy javobgarlik va o'zgarishlarga tayyor turish	Tashkilot tashqi muhit o'zgarishlariga moslashishi kerak. Axborot texnologiya mavjud o'zgarishlarga turli hollarda moslashishni yengillashtiradi.
Raqobat strategiyasi	Raqobat tashkilot faoliyatidagi mavjud voqelikdir. Ko'pchilik xarajatlarni kamaytirish, turli mahsulot va xizmatlar taklif qilish strategiyasini qo'llab, bozorda ustunlikka erishadi. IT vositalari samarali va doimo ishlatilishi natijasida tashkilot strategiyasi amalga oshiriladi.
Xalqaro munosabatlar	Axborot va kommunikatsion texnologiyalar bozor integratsiyasini osonlashtiradi.
Etik muammolar	Shaxsiy sirni saqlash qiyinligi, shaxsiy intellektual mulkka dahl.

Shunga ko'ra ko'pchiligimiz axloqiy jihatdan to'g'ri qaror qabul qilishimiz kerakligini aytib o'tishimiz lozim. IT imkoniyatlari oshgan sayin, bu masalalarga ko'proq duch kelinmoqda. Bizning maqsad ham xuddi shu axloqiy qoidalarga rioya qilishlikni ta'kidlashdir.

Zamonaviy korxonalarni boshqarish. Hozirgi zamon korxonalarini boshqarishning ko'rinishi qanday? Menejment iborasi korxonaning tirik va faoliyat ko'rsatuvchi shaklda saqlanishini anglatadi. Umuman olganda, korxona boshqaruvsiz, o'zidan-o'zi faoliyat ko'rsata olmaydi. Bundan tashqari, korxona bu bir maqsad yo'lida bir qancha shaxslardan tashkil topadi. Innovatsion menejment bir qator taktik va strategik maqsadlarni ko'zlab, yangilikka intiluvchi shaxslarni birlashtirib ish yuritishdir. Innovatsiya to'g'risida boshqaruvning bir nechta nazariyalari mavjud va ular tez o'z mohiyatini o'zgartirmoqda². Shu bilan birga, innovatsiya menejmentining tendensiyalari mavjud bo'lib, ulardan birinchisi bu – iyerarxik tuzilmadan jarayonlashtirilgan tuzilmalarga o'tishdir. Buni yana vazifaga asoslangan menejment, deb ham yuritiladi. Odatda tashkiliy tuzilma funksional irearxiya bo'lib, unda bir nechta malakali va mas'uliyat yuklangan shaxslar guruhlariga bo'lingan. Masalan, marketologlar guruhi, marketing bo'limi boshlig'iga, u o'z navbatida, marketing bo'yicha direktor o'rinbosariga va h.k. axborot beradilar.

Vazifaga asoslangan menejmentda korxonalar turli kasbdagi shaxslarni bir ishchi guruhga birlashtiradi. Bu ishchi guruh bir yoki bir nechta asosiy faoliyatlarga javobgar qilib belgilanadi. Boshqa guruhlar bir vazifani bajarish uchun birlashtirilib, so'ng yana bo'linishi mumkin. Bu bir qator kamchiliklarga ega bo'lsa-da, lekin bitta yutug'i bir nechta turli sohadagi malakali ishchilardan, odatiy kommunikativ qiyinchiliklarsiz foydalana olishdir.

Faoliyatni yanada yaxshilash uchun bugungi menejment falsafasi butun korxonani 6-8 kishidan iborat bo'lgan bir nechta guruhga bo'lishni tavsiya etadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, agar 6-8 kishidan ko'proq kishi bo'lsa, guruh yaxshi ishlay olmaydi. Chunki guruh kattalashgan sari guruh a'zolari ko'p vaqtini bahslashishga sarflaydi, ishga esa kam vaqt qoladi. Agar vazifa ko'p kishilik guruhni talab qilsa, bu guruhga ham bir qancha vazifalar yuklatilib, guruhlariga ajratish mumkin. Eng yirik shaxsiy kompyuterlar uchun dastur ishlab chiqaruvchi "Microsoft" kompaniyasi ham xuddi shu usulni qo'llab ish yuritmoqda.

Ikkinchi tendensiya, bu eng yangi o'zgarish bo'lib, u xaridor talabini qondirishga asoslangan biznes strategiyasidir. Tarixan ko'p tashkilotlar bir mahsulot ishlab chiqarib, so'ng uni marketing va sotish texnikalaridan foydalanib, iloji boricha ko'p xaridorlarga sotishga intiladilar. Albatta, o'sha vaqtda ham xaridorni maqsad markazi deb bilgan korxonalar ham bo'lgan, xuddi shular asosida hozir ko'p tashkilotlar xaridor orqali boshqariluvchi hisoblanadi. Bu tendensiya bozor klassik falsafasining aksini bildiradi: avval sizning xaridoringiz kim va unga nima kerakligini aniqlash, so'ng imkon boricha eng sifatli, eng arzon va tez vaqt orasida unga kerak bo'lgan mahsulot ishlab-chiqarishdir.

Ayrim korxonalar eng qiyin xaridorni aniqlab, uning talabini qondirish strategiyasini taklif etishadi. Maqsad shuki, agar siz eng qiyin xaridorni ehtiyojini qondira olsangiz, qolgan xaridorlarning ehtiyojini qondirish oson kechadi.

Uchinchi menejment tendensiyasi bu tashkilotlararo (asosan xaridorlar, ta'minotchilar va xatto raqobatchilar) faoliyatini birlashtirishdir va bu hamkorlikda faoliyat, deb yuritiladi. Lekin shuni ta'kidlash lozimki tashkilot ichki aloqalari kabi tashqi aloqalari ham juda muhimdir. Ammo korxonalar ayrim bozorlarda hamkorlik qilsa, ikkinchi bozorda raqobatlashishi ham mumkin.

¹ Muallif tadqiqoti asosida tuzilgan.

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 1-apreldagi "Ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish bo'yicha davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi PF-6198 sonli Farmoni.

To'rtinchi va oxirgi tendensiya bu ma'lumotlarni tashkilotlararo tez va keng miqyosda yetkazishdir. Bu odatiy holatlarga teskari bo'lib, axborotlarni to'plab so'ng tarqatishdan ko'ra, axborotlarni bevosita tezkor ravishda yetkazish ijobiy natija berishini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, axborot texnologiyalardan jamiyatda keng ko'lamda foydalanib kelinmoqda. Axborot texnologiya insonlarning aloqa qilish, ta'lim olish, ishlash jarayonlariga o'z ta'sirini o'tkazmoqda. U yana bizning dam olish, bozor qilish (xarid qilish) usullarimizni o'zgartirmoqda. Bu ayniqsa, innovatsion biznes sohasiga juda ko'p imkoniyatlar yaratmoqda. Lekin axborot texnologiya imkoniyatlari oshgan sari, u bir qator etik qarshiliklarga uchramoqda. Global va xalqaro miqyosda, geografik va vaqt masofalari tobora muhimsizlashib bormoqda.

Shu bilan birga, korxonalarni boshqarish falsafasi ham o'zgarmoqda. Ko'p istiqbolni ko'zlovchi menejerlar ishchilarni bir yoki bir nechta guruhga bo'lib, vazifa atrofiga to'plab ish yuritmoqda.

Korxonalar juda kuchli raqobat muhitida faoliyat yuritmoqda va eng muhim maqsad raqobatbardosh bo'lishdir. Buning uchta usuli mavjud, bular eng kam narx qo'yish, mahsulot turini ko'paytirish, bozorni egalashdir. Ayrim korxonalar bu uchala usulni qo'llab ko'rmoqchi bo'ldi, lekin bu kutilgan natijani bermadi.

Uzoq davr ishlash va o'sish doimo xaridorning barcha talablarini qondirishni talab qiladi. Axborot texnologiya korxona ichki faoliyatida katta ahamiyat kasb etib, o'zgarishlarga tez javob berish va xaridor talabini qondirishga juda qo'l keladi. Axborot texnologiyani qo'llash natijasida olinadigan foyda juda kattadir. Lekin bu imkoniyatlardan foydalanishda avval uning shaxslarga, korxonalarga va jamiyatga ta'siri natijasida yuz beradigan o'zgarishlarni anglash lozim.

Korxonalar axborot texnologiyaga qanchalik bog'liq bo'lib qolsa, ular shunchalik uning xatolari, buzilishlaridan ko'p zarar ko'radilar. Har qanday kuchli vosita kabi axborot texnologiyadan ehtiyotkorlik bilan foydalanish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Al-Husseini, S., El Beltagi, I., & Moizer, J. (2019). Transformational leadership and innovation: the mediating role of knowledge sharing amongst higher education faculty. *International Journal of Leadership in Education*, 1-24.
2. Alonderiene, R., & Majauskaitė, M. (2016). Leadership style and job satisfaction in higher education institutions. *International Journal of Educational Management*, 30, 140-164.
3. To'ychiyeva N. Elektron Ta'lim Tizimining Afzalliklari Va Kamchiliklari //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. –2022. –T. 1. –No. 1. –C. 40-41.
4. Nizametdinov A., Ahmedova H. Elektron ta'lim metodologiyasi rivojlantirishning usullari //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. –2022. –T. 1. –No. 1. –C. 29-31.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.